Creative Commons – en guide för lärare

Skolverket

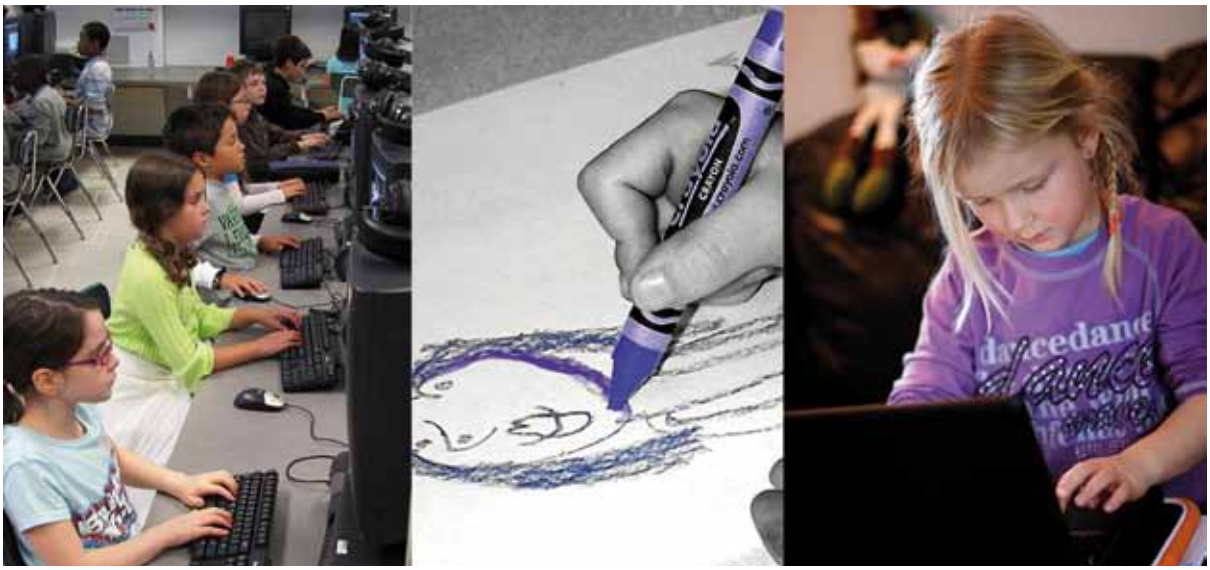

Information om bilderna i denna broschyr finns på s 7.

Exempel på hur man kan använda Creative Commons

Tobias, en elev i klass 8 på en skola i Jönköping, är intresserad av fåglar. Han spelar in många olika fågelläten och lägger ut ljuden som mp3-filer på sin blogg. Han väljer en Creative Commons-licens som ger andra tillstånd att bearbeta hans ljudfiler.

Stina, en elev i klass 9 på en skola i Luleå, gör ett specialarbete om svenska fåglar. Hon skriver egna texter och tar egna foton och publicerar sitt skolarbete på internet. Stina saknar några ljud som visar hur fåglarna låter. Hon hittar Tobias ljudfiler och lägger till ett par av dem i sitt skolarbete. Hon väljer också en Creative Commons-licens som ger andra tillstånd att bearbeta hennes foton.

Hanako, en elev på en skola i Tokyo, gör ett skolarbete om utländska däggdjur och fåglar. Hon hittar Stinas skolarbete och tar några foton från det som hon använder i sitt skolarbete. Hanako väljer i sin tur att publicera sina texter under en licens som låter andra bearbeta dem i icke-kommersiella syften.

På det här sättet har alla tre nytta av Creative Commons och riskerar inte att bryta mot upphovsrättslagen när de använder varandras material.

Läs mer om Creative Commons på Skolverkets webbplats Kolla källan:
http://kollakallan.skolverket.se/upphovsratt/creativecommons/

Vad är Creative Commons?

Alla texter, bilder, filmer och ljudinspelningar — ja nästan allt du skapar — ägs av dig som upphovsman. Detta ägande gör det möjligt för dig att kontrollera ditt verks spridning och användning.

Upphovsrätten ger enligt lag upphovsmannen ensamrätt till sitt verk. Därför måste alla som vill använda ditt verk be dig som upphovsman om lov för att få använda det. Många upphovsmän vill att deras verk sprids och de vill erbjuda andra personer vissa rättigheter att använda verket. Det är här Creative Commons kommer in i bilden.

Creative Commons är en ideell organisation som tillhandahåller upphovsrättslicenser som kan användas av vem som helst på det material man själv har skapat. Licenserna är gratis att använda över hela världen. Genom att använda en Creative Commons-licens kan du som upphovsman enkelt tala om att du ger tillstånd till andra att de får använda ditt verk och hur det får användas. Licensen anger tydligt vilka rättigheter och begränsningar som gäller vid användning av ditt verk. På så sätt ser andra personer hur ditt verk får användas och de behöver inte be dig som upphovsman om tillstånd för att använda det.

Creative Commons fyra villkor

Creative Commons tillhandahåller sex olika licenser. Genom att kombinera fyra villkor på sex olika sätt får du fram de olika licenserna. Varje villkor har sin egen symbol:

Erkännande
Du måste ange upphovsmannen, verkets namn och den licens som gäller för verket.

Inga bearbetningar
Verket får inte bearbetas, enbart kopiering och spridning av det exakta verket är tillåtet.

Icke-kommersiell
Användning av verket får endast ske i icke-kommersiella syften. Verket får därför inte säljas eller användas i kommersiella sammanhang.

Dela lika
Varje verk som skapas genom att bearbeta ett licensierat verk får enbart spridas under samma villkor som det ursprungliga verket.

Information om bilderna i denna broschyr finns på s 7.

Så licensierar du ditt eget material

Digitalt material som du själv skapar och äger den fulla upphovsrätten till kan du alltså licensiera under en Creative Commons-licens. Det kostar ingenting.

Du kan exempelvis licensiera dina texter, bilder, ljudfiler, videoklipp, eller en hel blogg, en hel webbplats eller något annat du skapat. Om du har intervjuat eller fotograferat personer kan det vara artigt att fråga dem om lov innan du sätter en Creative Commons-licens på din inspelning eller bild. Detta är speciellt viktigt om du väljer en licens som ger tillåtelse till kommersiell användning. Om ni är flera personer som skapar något tillsammans bör ni alla vara överens om ni ska licensiera, och i så fall vilken licens ni ska välja.

Det rekommenderas att du som upphovsman tydligt visar licensen i anslutning till arbetet. Du får hjälp med att skapa en licens på den här sidan: http://creativecommons.org/choose/ Licensen placerar du sedan i anslutning till det arbete du vill licensiera.

Observera att du enbart får licensiera material som du själv har den fulla upphovsrätten till. Barn under 16 år måste ha målsmans godkännande för att få licensiera sina egna verk. Om du bara vill licensiera vissa texter, bilder, filmer eller annat särskilt innehåll på t.ex. din blogg eller webbplats, bör du tydligt ange det i anslutning till licensen.

Så här kan det exempelvis se ut på en skolas webbplats, där ett bildarkiv med skolans egna foton är licensierat under en Creative Commons-licens:

© Klockarskolan i Vadstena. Klockarskolans bildarkiv är licensierat under en Creative Commons Erkännande-Ickekommersiell-Inga bearbetningar 2.5 Sverige Licens. Vid användning ange: Klockarskolan i Vadstena samt länk till: http://klockarskolan.vadstena.se/

De sex licenserna - det här får du göra

Creative Commons-licenserna låter dig som upphovsman behålla din upphovsrätt. Om någon bryter mot licensvillkoren träder upphovsrättslagen in som vanligt.

Samtliga sex Creative Commons-licenser tillåter följande:
- kopiering av verket
- distribuering av verket
- visning eller framförande av verket offentligt
- digitalt framförande av verket (t.ex. webcasting)
- konvertering av verket till ett annat format

Utifrån dessa punkter ges sedan ett antal begränsningar och möjligheter i de sex olika licenserna:

Erkännande
- upphovsmannen, verkets namn och licensen måste alltid anges
- användning är tillåten även i kommersiella syften
- bearbetningar av verket är tillåtna

Erkännande - Dela lika
- upphovsmannen, verkets namn och licensen måste alltid anges
- användning är tillåten även i kommersiella syften
- bearbetningar av verket är tillåtna, förutsatt att det nya verket ges samma licens som ursprungsverket

Erkännande - Inga bearbetningar
- upphovsmannen, verkets namn och licensen måste alltid anges
- användning är tillåten även i kommersiella syften
- inga bearbetningar av verket är tillåtna

Erkännande - Icke-kommersiell
- upphovsmannen, verkets namn och licensen måste alltid anges
- användning är endast tillåten i icke-kommersiella syften
- bearbetningar av verket är tillåtna

Erkännande - Icke-kommersiell - Dela lika
- upphovsmannen, verkets namn och licensen måste alltid anges
- användning är endast tillåten i icke-kommersiella syften
- bearbetningar av verket är tillåtna, förutsatt att det nya verket ges samma licens som ursprungsverket

Erkännande - Icke-kommersiell - Inga bearbetningar
- upphovsmannen, verkets namn och licensen måste alltid anges
- användning är endast tillåten i icke-kommersiella syften
- inga bearbetningar är tillåtna

Snitslad bana till rätt licens

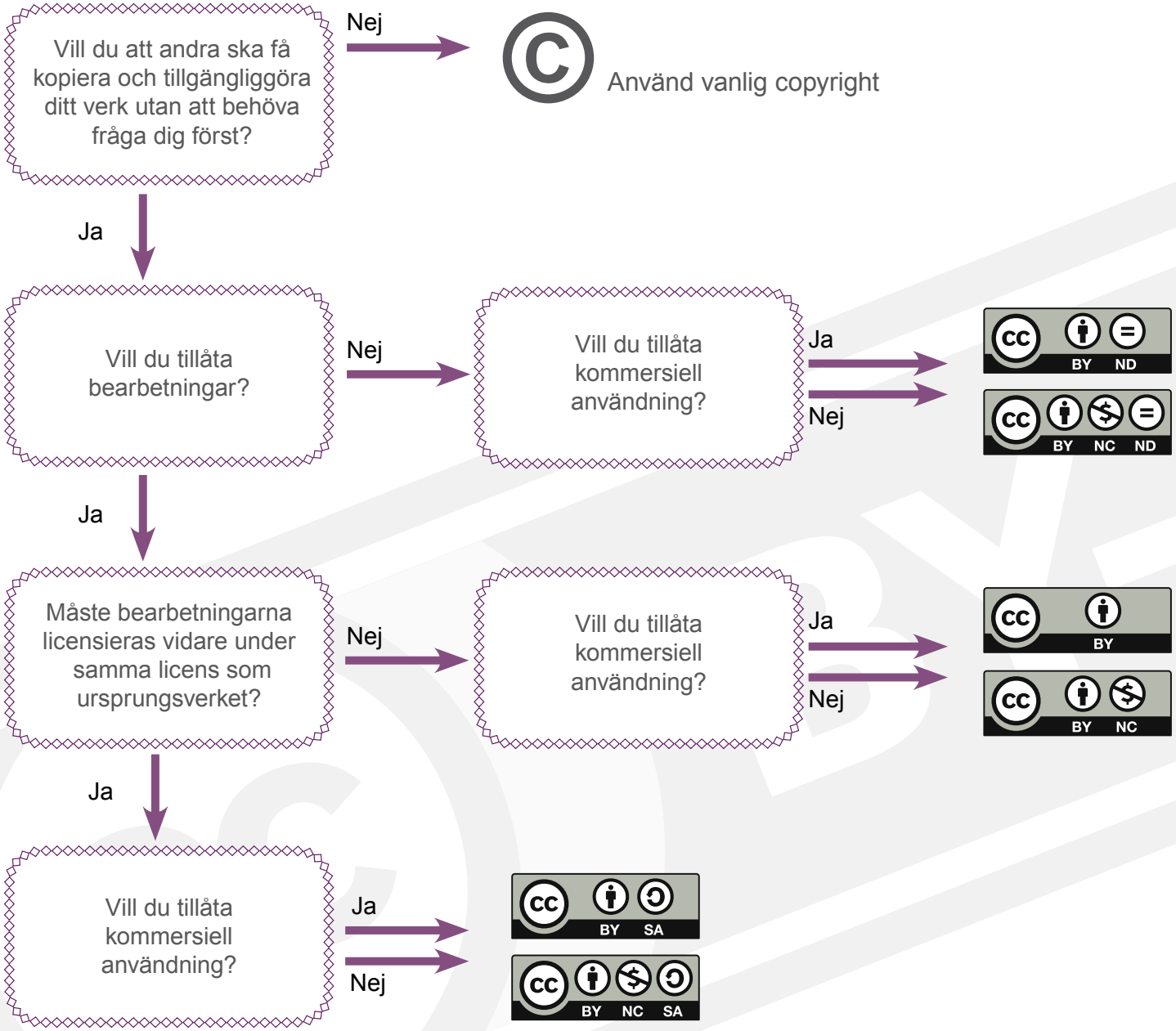

Upphovsrätt för denna guide

Den här guiden är framtagen i anslutning till Skolverkets tjänst Länkskafferiet.
Texten har faktagranskats av IT-juristen Mathias Klang.

Du får använda denna guide så här:
Allt innehåll i denna guide, förutom Skolverkets logotyp, är licensierad under:

Creative Commons Erkännande-Ickekommersiell-Dela Lika 2.5 Sverige Licens.
http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/se/

Det betyder att du i icke-kommersiella syften får:

- Kopiera hela eller delar av innehållet
- Sprida hela eller delar av innehållet
- Visa hela eller delar av innehållet offentligt och digitalt
- Konvertera innehållet till annat format
- Du får även göra om innehållet

Om du förändrar innehållet så ta inte med Skolverkets logotype i din nya version.
Vid all användning ange källan: ”Länkskafferiet (Skolverket)” och en länk till
http://lankskafferiet.skolverket.se/ och till Creative Commons-licensen här ovan.
Du måste även ange bildernas licensinformation på liknande sätt som vi gör nedan.

Vänstra bilden på s 2
computer lab - 4th grade, av Woodley Wonderworks
http://www.flickr.com/photos/wwworks/4006194802
Creative Commons BY 2.0

Mittersta bilden på s 2
Free Child Coloring with Baby Blue Color Crayon, av D Sharon Pruitt
http://www.flickr.com/photos/pinksherbet/235146611
Creative Commons BY 2.0

Högra bilden på s 2
Using Linda’s MacBook, av Ernst Vikne
http://www.flickr.com/photos/iboy/3123487578
Creative Commons BY-SA 2.0

Vänstra bilden på s 4
Screen Time, av Alec Couros
http://www.flickr.com/photos/courosa/3712030236
Creative Commons BY-NC-SA 2.0

Mittersta bilden på s 4
denton37.jpg, av crol373
http://www.flickr.com/photos/croland/2865370359
Creative Commons BY-NC 2.0

Högra bilden på s 4
denton11.jpg, av crol373
http://www.flickr.com/photos/croland/2863080629
Creative Commons BY-NC 2.0

Läs mer om Creative Commons på Skolverkets webbplats Kolla källan:
http://kollakallan.skolverket.se/upphovsratt/creativecommons/

Skolverket

www.skolverket.se

Beställningsadress: Fritzes kundservice, 106 47 Stockholm, Tel: 08-690 95 76, Fax: 08-690 95 50, E-post: skolverket@fritzes.se
Best. nr 10:1186, ISBN: 978-91-86529-16-1, Tryck: DanagårdLiTHO AB 2010